

Моралната общност – феминистки и екологични провокации

Представяне на дисертацията на Ралица Георгиева защитена на 06.03.2008 г.

Дисертационната работа „Моралната общност – феминистки и екологични провокации” се обръща към две изследователски области, екологичната и феминистката етика, в точката, в която те посочват общ проблем по отношение на моралното ни възприятие – нуждата да възвърнем/заострим чувствителността и разбирането си за другия/другото като обекти на морално уважение.

В срещата с въпроса обаче кои са онези всички, на които дължим морално уважение, двете области имат да се справят с едно централно противоречие. Противоречието се състои в това, че съществува амплитуда в моралната ни нагласа – между искането да прекрачим “изкуствено” сложените граници в моралния ни свят и питането за причините да искаме пренебрегването на тези граници, ако те наистина съществуват в моралните ни интуиции.

Дисертационната работа изхожда от опита на екологичният феминизъм да застане в една възможно по-обща изходна точка в търсенето на по-точна форма за моралните ни отношения. Той настоява на връзката между различни форми на доминация в съвременния свят, чиято основна ос е отношението между доминацията над природата и доминацията над жените.

Изследването си поставя за цел да забележи опасността от такъв теоретичен алианс – опасност от преплитане в аргументите, което може да навреди на едната или другата кауза, създавайки впечатление, че човешките отношения и отношенията със света на природата са области, които могат да бъдат регулирани по един и същ начин. Заедно с това обаче то посочва, че екологичният феминизъм ни поставя пред важно предизвикателство: Той ни насочва към разбирането, че само като изясним представата си за морала във фундаментален план, можем да защитаваме позициите на всяко едно движение за освобождаване.

По този начин работата едновременно се дистанцира от определени екофеминистки позиции и опитва да утвърди онова, което екологичният феминизъм може да даде в посока на по-точното разбиране за морално доброто.

По линията на едно често феминистко настояване екологичният феминизъм твърди, че отношението ни към другото се основава не върху критерия за равенството, а върху “ръзгръщащата се грижа”. Намерението перспективата на грижата да бъде утвърдена спрямо перспективата на справедливостта (която по-често е изразявала парадигмата на моралното поведение в историята на моралната философия) има основание в усилието да направи пренебрегнатия морален опит на жените изходна точка за морална рефлексия. Необходимостта обаче заедно с идеята за разгръщащата се грижа да се отговори и на представата за конкретната изпълненост на тази грижа води до изкристализиране на противоречията в моралната ни нагласа, при това с особена острота тъкмо от позициите на една хетерогенна морална общност, каквато екологичният феминизъм въобразява: Докато се настоява, че чувството ни за свързаност в общия ни свят обхваща и камъка в неговото различие, става едновременно ясно, че в мразовитите региони на света

вегетарианско отношение към храната трудно може да се очаква. Става ясно, че е нужно да назовем причината, според която всички сме призвани да проявяваме грижа към всички.

В този смисъл тук се поставя въпроса за отношението между моралното “трябва” и моралното “искам” в търсенето на причината да заставаме изобщо в морална позиция. Акцентът върху смисъла на състраданието припомня, че способността да си представяме другите (през силата на въображението) има отношение към разбирането ни за самите нас като човешки същества. В този смисъл екофеминисткото настояване, че чувството ни за свързаност обхваща и камъка в неговото различие, е вече проблематично. Едно такова основно разграничение екологичният феминизъм често не прави: Говоренето ни по границите на моралния ни свят се отнася до питането за моралния ресурс да разширим тези граници. Въпросът за морала обаче намира своето съдържателно ядро в отношението между хората.

Затова тази дисертация поставя специален акцент върху една централна екофеминистка постановка, имаща пряко отношение към разбирането за неравенствата между мъжете и жените в човешкия свят: Представата за непродуктивния характер на природата и жените определя отношението към богатството на природата и работната сила на жените в съвременните общества като към суровини.

За разлика от екологичния феминизъм, който предлага да мислим икономическия принцип като принцип на целия физически свят, това изследване се концентрира върху организацията на работните отношения в перспективата на човека – признаването на работния характер на грижата, преодоляването на несиметриите в жизнената ситуация на мъжете и жените.

При това изследването оставя въпроса за отношението към обектите от света на природата като въпрос за правилното отношение към един общ човешки ресурс. Като заедно с това не изпуска от поглед, че има точки от света на природата, към които не можем да се отнасяме просто като към ресурс – въпроса за съществата, които са не-човешки или още не-човешки, въпроса за животните и ембрионалните организми.

Тези наблюдения са придружени от разбирането, че посланията на екологичните феминистки имат убеждаваща сила не от позициите на някакво “женско” или “женствено знание”, “научно”, но по друг начин, както самите тези теоретички често внушават, а заради общата ни човешка способност да постигаме интересубективно разбиране: Като защитаваме позициите на жените, ние нямаме друга възможност от тази, от своя страна да влизаме в една научна аргументация.

Дисертационното изследване „Моралната общност – феминистки и екологични провокации” няма за цел да формулира строго изискване за това да бъдем морално добри човешки същества. То утвърждава разбирането, че ако удържаме позицията на морален респект към “всички”, това би означавало отказ от действия, които надхвърлят елементарните ни нужди. За разлика от екологичния феминизъм тук се настоява на едно по-широко разбиране за човешкото от това, което ни дава идеята за оцеляване. Но то иска да запази ползите от онази екофеминистка провокация (като перспектива на човешкото), която ни дава идеята за разширяването на моралния респект към другите в един общ свят.

Като човешки същества ние можем да изберем принципа на ограничената моралност, но можем и да вложим усилия в политическа активност, която да допринесе за решаването на важни проблеми в моралния ни свят. Тази нагласа обаче не може да бъде доказана като правилна, а само показана като убедителна. И екологичният феминизъм има специален принос за това, като провокира способността ни да си припомним нашата свързаност другите в общия ни свят, като провокира разбирането ни за такова аргументиране на моралните действия, което има доверие в способността ни да си представяме различни жизнени форми, в способността ни за въображение не по-малко, отколкото в строгостта на формалното аргументиране.